Oikeudelliset ammatit

Finnország

Tässä osiossa esitetään yleiskatsaus Suomen oikeusalan ammatteihin.

Oikeusalan ammatit – johdantoa

Oikeusalan ammateissa toimivat Suomessa muun muassa tuomioistuimissa työskentelevät tuomarit, syyttäjät, julkiset oikeusavustajat, asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat, julkiset notaarit ja ulosottomiehet.

Syyttäjät

Organisaatio

Syyttäjälaitoksessa työskentelee noin 550 henkilöä. Heistä noin 400 on syyttäjiä. Lisäksi Syyttäjälaitoksessa työskentelee noin 150 henkilöä erilaisissa tuki- ja asiantuntijatehtävissä.

Syyttäjälaitos koostuu keskushallintoyksikkönä toimivasta **valtakunnansyyttäjän toimistosta ja viidestä syyttäjäalueesta**: Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois-Suomi, Itä-Suomi ja Ahvenanmaa. Syyttäjälaitoksella on 34 toimipaikkaa eri puolilla Suomea.

Syyttäjälaitosta johtaa maan **ylimpänä syyttäjänä valtakunnansyyttäjä**.

Valtakunnansyyttäjän toimisto huolehtii Syyttäjälaitoksen keskushallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä koko Syyttäjälaitoksen toimintaedellytyksistä. Syyttäjäalueet huolehtivat varsinaisesta syyttäjäntoiminnasta.

Syyttäjälaitos kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan.

Tehtävät

Itsenäinen Syyttäjälaitos on valtion viranomainen ja osa oikeuslaitosta. Sen tehtävänä on huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta eli siitä, että rikoksesta seuraa lain tarkoittama rangaistus. Syyttäjät ovat syyteasioissa tekemissään ratkaisuissa riippumattomia ja itsenäisiä lainkäyttäjiä.

Rikosprosessissa syyttäjällä on viranomaisista laajin rooli. Se ulottuu käsittelyketjussa esitutkinnasta tuomioistuinkäsittelyyn saakka. Syyttäjä voi myös itse määrätä sakkorangaistuksen lievemmistä rikoksista.

Syyttäjän tehtävät painottuvat **syyteharkintaan** ja **tuomioistuinkäsittelyyn**. Syyteharkinnassa syyttäjä päättää siitä, mitkä asiat hän vie nostamansa syytteen perusteella tuomioistuimen käsiteltäväksi. Syyttäjän vastuulla oikeudenkäynnissä on näyttää toteen, että syytteessä kuvattu rikos on tehty.

Syyttäjä huolehtii myös siitä, että ennen syyteharkintaa tehtävä esitutkinta suoritetaan riittävässä laajuudessa. Syyttäjä perehtyy vaativampiin rikosasioihin jo esitutkintaa aloitettaessa ja voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös lopettaa esitutkinnan ennen syyteharkintavaihetta.

Syyttäjän merkitys esitutkinnassa korostuu, kun poliisihenkilöä epäillään rikoksesta. Silloin myös esitutkintaa johtavana tutkinnanjohtajana toimii syyttäjä.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja Syyttäjälaitoksen verkkosivuilla.

Tuomarit

Organisaatio

Suomessa useimmat tuomioistuinten tuomiot ovat ammattituomarien antamia. Käräjäoikeuksissa on myös maallikkotuomareita (lautamiehiä). Tuomarit ovat riippumattoman tuomioistuinlaitoksen edustajia. Tuomarinvirkoja on korkeimmassa oikeudessa, hovioikeuksissa ja käräjäoikeuksissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja hallinto-oikeuksissa sekä vakuutusoikeudessa, työtuomioistuimessa ja markkinaoikeudessa. Tuomarit ovat valtion virkamiehiä, eikä heitä voi erottaa tehtävästään. Tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Häntä ei saa myöskään ilman hänen suostumustaan siirtää toiseen virkaan.

Valtion virkamieslain 12 luvun erityissäännökset koskevat tuomareita virkamiehinä. Lain mukaan tuomareihin ei sovelleta niitä virkavapautta, varoituksia, määräaikaista virkasuhdetta ja lomautusta koskevia säännöksiä, joita sovelletaan muihin virkamiehiin. Valtion virkamieslain mukaan tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, kun hän saavuttaa lakisääteisen eläkeiän (tuomareilla 68 vuotta) tai jos hän on menettänyt pysyvästi työkykynsä.

Tehtävät

Tuomarit

Tuomarin viran hakemisen edellytyksenä on ylempi **oikeustieteellinen korkeakoulututkinto** ja **yksivuotinen tuomioistuinharjoittelu** alioikeudessa. Tuomarin ammattiin valmistaudutaan tavallisesti toimimalla hovioikeuden **esittelijänä** (vanhempana oikeussihteerinä), minkä jälkeen seuraa nimittäminen käräjäoikeuden tai hovioikeuden tuomariksi. Tuomareiksi haluaville on määrä järjestää tulevaisuudessa erityiskoulutusta. Hovioikeus julistaa tuomarin viran haettavaksi, ja tuomarinvalintalautakunta arvioi hakijoiden soveltuvuuden. Tuomarit nimittää virkaan tasavallan presidentti.

Lautamiehet

Käräjäoikeuksissa on maallikkojäseniä eli lautamiehiä, jotka osallistuvat eräiden juttujen ratkaisemiseen. Lautamiehiä käytetään lähinnä **rikosjutuissa**, mutta he voivat osallistua myös **riita-asioiden** ja **huoneenvuokra-asioiden** ratkaisemiseen. Asiat käsitellään käräjäoikeudessa kokoonpanossa, johon kuuluu puheenjohtajana toimiva vakinainen tuomari ja kolme lautamiestä. Kullakin lautamiehellä on itsenäinen päätösvalta, ja tarvittaessa ratkaisu tehdään äänestämällä, jolloin enemmistön kanta ratkaisee. Jos äänet menevät tasan, ratkaisuksi rikosasioissa tulee syytetyn kannalta lievempi lopputulos ja muissa asioissa puheenjohtajan kannattama mielipide.

Kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet neljäksi vuodeksi kerrallaan. Jokaisesta kunnasta valitaan vähintään kaksi lautamiestä ja suurista kunnista huomattavasti enemmän. Lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, sukupuoli-, kieli- ja elinkeinojakautumaa.

Lautamiehen tulee olla **Suomen kansalainen**. Tehtävään ei voida valita alle 25-vuotiasta tai 63 vuotta täyttänyttä henkilöä. Lautamiehenä ei voi toimia henkilö, jolla on virka tuomioistuimessa tai rangaistuslaitoksessa, ei myöskään syyttäjä-, asianajaja- tai poliisitehtäviä hoitava henkilö. Lautamies vannoo tuomarin valan tai antaa vastaavan vakuutuksen ennen toimikautensa alkamista.

Jokaiselle lautamiehelle pyritään järjestämään istunto noin kerran kuukaudessa eli 12 vuosittain. Käräjäoikeus maksaa lautamiehille istuntopalkkion sekä korvaa hänen ansionmenetyksensä.

Julkiset oikeusavustajat

Organisaatio

Julkiset oikeusavustajat ovat valtion oikeusaputoimistoissa työskenteleviä lakimiehiä tai asianajajia. He ovat valtion virkamiehiä, ja heidät nimittää virkaan oikeusministeri. Oikeusaputoimistoja hallinnoi oikeusministeriö.
Julkisen oikeusavustajan virkaan on kelpoisuusvaatimuksena ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto sekä riittävä kokemus asianajajan työstä tai tuomarin tehtävien suorittamisesta. Useilla julkisilla oikeusavustajilla on myös varatuomarin arvonimi, eli he ovat suorittaneet oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi tuomioistuinharjoittelun.
Julkisen oikeusavustajan työ on asianajotyötä, ja julkinen oikeusavustaja on toiminnassaan velvollinen noudattamaan hyvää asianajajatapaa. Tältä osin hän on Suomen Asianajajaliiton valvonnan alainen. Suomen julkisista oikeusavustajista yli puolet kuuluu Suomen Asianajajaliittoon. Julkinen oikeusavustaja on saamansa toimeksiannon hoitamisessa itsenäinen ja riippumaton.

Asianajajat

Vain Suomen Asianajajaliiton jäsenillä on oikeus käyttää ammattinimitystä ”**asianajaja**”, ruotsiksi ”**advokat**”. **Suomen Asianajajaliiton** jäseneksi voidaan ottaa henkilö,
joka on suorittanut **tuomarin virkaan** oikeuttavan **oikeustieteen kandidaatin tai maisterin** tutkinnon
joka on rehelliseksi tunnettu
joka on saavuttanut useiden vuosien kokemuksen asianajollisissa tehtävissä tai muissa oikeudenhoidon alan tehtävissä
joka suorittamalla erityisen tutkinnon on osoittanut tuntevansa asianajotoiminnan perusteet sekä hyvän asianajajatavan vaatimukset
jolla on muiden kuin päämiehensä suhteen itsenäinen ja riippumaton asema ja joka ei ole valtioneuvoston tai minkään muun tahon alainen ja
joka täyttää muut asianmukaiset pätevyysvaatimukset.

Asianajajan vastuut ja hänen toimintansa valvonta

Asianajajan rikosoikeudellinen vastuu ja vahingonkorvausvelvollisuus ovat periaatteessa samat kuin muidenkin kansalaisten. Asianajalla on kuitenkin oltava vastuuvakuutus muiden kuin tahallisten tai tuottamuksellisten vahinkojen varalta. Asianajajaliitto on perustanut korvausrahaston, josta korvataan asianajajan rikollisesta menettelystä aiheutuvia vahinkoja.
Asianajajalla on lisäksi ammatillinen vastuu. Asianajajaliiton hallituksen velvollisuutena on valvoa, että asianajajat noudattavat toiminnassaan hyvää asianajajatapaa. Jos asianajaja menettelee hyvän asianajajatavan vastaisesti, Asianajajaliitto ryhtyy kurinpitotoimiin, jotka aloitetaan useimmiten kirjallisella huomautuksella tai varoituksella. Asianajajaliiton tekemistä ratkaisuista ilmoitetaan oikeuskanslerille, joka voi valittaa näistä ratkaisuista Helsingin hovioikeuteen.
Suomen Asianajajaliitto on vuoden 1958 asianajajalakiin perustuva julkisoikeudellinen yhteisö. Sen edeltäjä oli Suomen Asianajajaliitto ry. Kummankin yhteisön kaikki jäsenet ovat ja ovat aina olleet asianajajia.
Suomen Asianajajaliittoon kuuluu noin 1 850 jäsentä, jotka voivat käyttää ammattinimitystä ”asianajaja” (ruotsiksi ”advokat”). Asianajotoimistojen palveluksessa on noin 600 avustavaa lakimiestä. Asianajajista noin 120 on julkisia oikeusavustajia. Oikeusaputoimistojen palveluksessa on myös yli 100 oikeusavustajaa, jotka eivät ole Suomen Asianajajaliiton jäseniä.
Jos lakimies erotetaan Asianajajaliitosta kurinpidollisten toimenpiteiden johdosta, hän voi jatkaa ammattinsa harjoittamista käyttämällä jotain muuta ammattinimitystä. Tällöin lakimies kuitenkin harjoittaa ammattiaan ilman asianajajan velvollisuuksia, eikä Asianajajaliitto valvo hänen toimintaansa.
Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt Suomen tai muun Euroopan talousalueen valtion kansalainen, joka on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa. Henkilön täytyy olla suorittanut tuomarinvirkaa varten Suomessa säädetyt opinnäytteet ja saavuttanut asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittavan taidon sekä työkokemuksen asianajollisista tehtävistä. Lisäksi edellytetään, että hän ei ole konkurssissa eikä hänen toimikelpoisuuttaan ole rajoitettu.
Suomessa voimaan saatettujen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti asianajajaksi voidaan hyväksyä myös henkilö, jolla ei ole Suomessa vaadittavia opinnäytteitä ja kokemusta, mutta jolla jossakin muussa Euroopan talousalueen valtiossa on asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys. Henkilön on tällöin osoitettava Asianajajaliiton järjestämässä kokeessa, että hänellä on riittävät tiedot Suomen lainsäädännöstä sekä asianajotoiminnasta Suomessa.
Asianajajaksi voidaan myös hyväksyä ilman asianajajakokeen suorittamista henkilö, jolla on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys. Ilman asianajajakoetta asianajajaksi hyväksyminen edellyttää tällöin, että henkilö on kolmen vuoden ajan ollut merkittynä Asianajajaliiton pitämään luetteloon alkuperäistä ammattinimikettään käyttävistä, muussa jäsenvaltiossa asianajajan tointa harjoittamaan oikeutetuista asianajajista (EU-luettelo). Lisäksi hänen tulee osoittaa harjoittaneensa Suomessa asianajajan tointa säännöllisesti vähintään tuon ajan.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja on Suomen Asianajajaliiton verkkosivuilla.

Luvan saanut oikeudenkäyntiasiamies

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on lakimies, joka on saanut oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta luvan toimia oikeudenkäyntiavustajana. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on toimiessaan tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai avustajana velvollinen noudattamaan hyvää asianajajatapaa vastaavia ammattieettisiä sääntöjä. Tältä osin luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ja oikeuskanslerin valvonnan alainen.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja oikeudenkäyntiavustajaluettelosta on Suomen oikeusministeriön verkkosivulla.

Julkiset notaarit

Julkisen notaarin tehtävistä säädetään Suomessa lailla. Julkiset notaarit toimivat maistraateissa ja kihlakunnanvirastoissa. Julkisen notaarin kelpoisuusvaatimuksena on ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto (oikeustieteen kandidaatti tai maisteri).
Monista yhtäläisyyksistä huolimatta julkisen notaarin tehtävä Suomessa poikkeaa suurelta osin notaarien tehtävistä muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Suomessa julkinen notaari on aina valtion virkamies. Julkiset notaarit eivät kuitenkaan ole päätoimisia julkisia notaareja, vaan suurin osa julkisen notaarin tehtäviä hoitavista virkamiehistä on maistraattien henkikirjoittajia. Koska Suomessa vallitsee yksityisoikeudellisissa asioissa sopimustapavapaus, sopimusta ei tarvitse vahvistuttaa julkisella notaarilla, jotta sopimus olisi pätevä. Ainoa julkista vahvistusta vaativa yksityisoikeudellinen sopimus Suomessa on kiinteistön luovutus.
Julkiset notaarit huolehtivat mm. allekirjoitusten, todistusjäljennösten ja ansioluetteloiden oikeaksi todistamisesta. Julkinen notaari voi antaa myös ns. apostille-todistuksen siitä, että tietyn asiakirjan allekirjoittaneella henkilöllä on ollut asiakirjassa mainittu virka-asema ja että hänellä on ollut oikeus antaa asiakirja.

Muut oikeusalan ammatit

Ulosottoviranomaiset

Ulosottolaitos on oikeusministeriön alainen virasto, joka hoitaa ulosottotoimelle laissa säädetyt tehtävät itsenäisesti ja riippumattomasti. Ulosotto on osa oikeuslaitoksen toimintaa ja se perustuu lakiin. Ulosoton tehtäviä ovat muun muassa rahasaatavien perintä, häädöt ja turvaamistoimet. Ulosottoviranomainen toimii puolueettomasti ja ottaa huomioon sekä velkojan että velallisen oikeudet. Ulosottolaitoksen **64 toimipaikan verkosto kattaa koko Suomen**.

Ulosottomies on yläkäsite **ulosoton täytäntöönpanotehtäviä** hoitaville valtion virkamiehille. Ulosottomiehellä on itsenäinen toimivalta täytäntöönpanotehtävissä.

Lain mukaan ulosottomiehiä ovat
perustäytäntöönpanon ulosottotarkastajat
laajan ja erityistäytäntöönpanon ulosottoylitarkastajat
heidän esimiehinään toimivat kihlakunnanvoudit sekä
täytäntöönpanoyksiköiden päällikköinä toimivat johtavat kihlakunnanvoudit
Ahvenanmaalla nimikkeet ovat ulosottoylitarkastaja sekä maakunnanvouti
laissa määriteltyjä ulosottomiehiä ovat myös koko Ulosottolaitosta johtava valtakunnanvouti sekä apulaisvaltakunnanvouti.
Ulosottolaitoksessa on myös muita oikeusalan ammattinimikkeitä, joista mainittakoon muun muassa talousneuvonnan suunnittelija, erityisasiantuntija, hallinnonvouti ja johtava hallintovouti.
Valtaosa ulosoton rahasaatavien perinnästä hoidetaan valtakunnallisessa **perustäytäntöönpanon toimintayksikössä** sähköisin perintämenetelmin, eikä tämä edellytä velallisen tapaamista.
Ulosottolaitoksen **viisi laajan täytäntöönpanon alueellista toimintayksikkö**ä vastaa omilla alueillaan muun muassa ulosmitatun omaisuuden myynneistä sekä muista vaativammista täytäntöönpanotehtävistä.
Valtakunnallinen erityistäytäntöönpanon yksikkö hoitaa paljon selvittelyä ja aikaa vaativia täytäntöönpanotehtäviä, osallistuu viranomaisyhteistyöhön sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan.
Ulosottolaitoksen **keskushallinnolle** kuuluvat ulosottotoimen hallinnollinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta. Keskushallinto vastaa myös koko viraston toiminnan tuloksellisuudesta.
Ulosottolaitoksen keskushallinto ei osallistu yksittäisten täytäntöönpanotehtävien hoitamiseen vaan täytäntöönpanoyksiköt toimivat itsenäisesti. Toimivalta yksittäisissä ulosottoasioissa kuuluu aina asiaa hoitavalle ulosottomiehelle, eikä keskushallinnossa voida esimerkiksi muuttaa yksittäisissä ulosottoasioissa tehtyjä päätöksiä.
Lisätietoja Suomen Ulosottolaitoksen verkkosivuilla.

Päivitetty viimeksi: 27/01/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.